

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра Психології

Шевчук Ольга Вікторівна

«ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ЖІНКИ В
СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ»

спеціальність 053 психологія

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою «Психологія»

Умань – 2021

Магістерською (бакалаврською) роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті
імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

кандидат психологічних наук Шулдик Анатолій Володимирович

РЕЦЕНЗЕНТ:

Доктор педагогічних наук, професор Кравченко Оксана Олексіївна

Захист відбудеться 27 травня 2021 року о 9:00 на засіданні ЕК кафедри психології.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі психології, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 110а.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ ЖІНКИ.

1.1. Проблеми становлення особистості жінки від минулого до сьогодення

1.2. Психологічні передумови та гендерні особливості самовизначення сучасної жінки

РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ЖІНКИ В СУСПІЛЬСТВІ

2.1. Методичні підходи до експериментального вивчення ролі жінки в суспільстві в сучасному суспільстві

2.2. Обґрунтування ефективності психологічного тренінгу «Гармонізація ролі жінки в суспільстві»

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Актуальність дослідження. У сучасному суспільстві спостерігається тенденція до змішання гендерних ролей. Чоловічі і жіночі функції стали багато в чому взаємозамінні. З іншого боку, інформаційний простір стало настільки щільним, що жінки мимоволі виявляються залучені в усі політичні, економічні і соціальні питання та обговорення. Жінка в якійсь мірі виявилася заручницею дуалізму сучасної культури, що з'єднує в собі незалежність і прагматичність заходу з витонченістю і чуттєвістю сходу. Проблема вибору свого життєвого шляху стає зараз для жінки актуальною як ніколи, саме тому, що цей вибір є.

І в той же час, це найтіснішим чином переплітається з проблемою пошуку себе, не завжди усвідомлюваної жінками, і часто підміняють пошуком свого стилю, іміджу або манери поведінки. Неправильне розуміння жінкою своєї ролі і завдань в житті і в соціумі, невірно розставлені пріоритети й акценти, діють руйнівню не тільки на її власну особистість, але вносять дисбаланс у відносини з близькими людьми, підриваючи тим самим інститут сім'ї. Дана робота спрямована на пошук і набуття жінкою своєї ідентичності, з'єднання зі своєю жіночою сутністю і побудова гармонійних стосунків у сім'ї і в соціумі.

Розробка провідних ідей досліджуваної проблеми представлена в основних теоретико-методологічних підходах у психодинаміці (Е. Берн, З. Фройд, К.Г. Юнг та ін.), інтеракціонізмі (І. Гофман, Ч. Кулі, Дж. Мід, Ю. Хабермас, та ін.), когнітивній психології (Х. Теджфел, Дж. Тернер та ін.), екзистенційногуманістичному напрямі (Д. Бьюдженталь, В. Франкл, І. Ялом, К. Ясперс та ін.), екзистенційно-структурно-динамічному підході (Г.М. Андрєєва, В.С. Агєєв, А.Б. Коваленко, С.Д. Максименко, В.В. Москаленко, М.М. Обозов, Л.Е. ОрбанЛембрик, П. Сорокін, І.Р. Сушков, В.О. Татенко, В.А. Ядов та ін.).

Окремі питання гендерної взаємодії, її сутності, змісту й основних складових досліджуються в парадигмі соціальних ролей жінки (С.Л. Бем, П. Бергер, О.А. Вороніна, Е. Гідденс, Т.В. Говорун, К.Дж. Джерджен, О.М. Кікінежді, Т. Лукман, І.С. Клецина, Н.К. Радіна та ін.), статеворольовому

підході (Ю.Є. Альошина, Є.П. Ільїн, Т. Парсонс, В.В. Романова, Ю.А. Тюменєва та ін.), дослідженнях унікальності жіночої психології (С. де Бовуар, К. Гілліган, Д. Діннерстайн, А. Річ, Г. Рубін та ін.). Разом з тим, ці дослідження надають сучасне, критичне, але фрагментарне уявлення про даний феномен (парадигма соціального конструювання), висвітлюють його або з позицій функціонального розподілу ролей (статеворольовий підхід), або з дискримінаційних, феміністичних позицій (дослідження унікальності жіночої психології). Проблема гендерної ідентичності, психологічної статі особистості та особливості її реалізації в гендерній взаємодії досліджується у статурольовому підході, психоаналізі, класичних психологічних концепціях, жіночих дослідженнях, у напрямі соціального конструктивізму.

Мета дослідження – на основі аналізу наукової літератури досліджувальної проблеми визначити чинники гармонізації призначення ролі жінки в сучасному суспільстві.

На основі мети дослідження визначено наступні **завдання**:

1. Провести теоретичний аналіз проблем становлення ролі жінки в сучасному суспільстві.
2. Експериментально дослідити особливості становлення ролі жінки в суспільстві.
3. Розробити тренінг, спрямований на гармонізацію та становлення ролі жінки в суспільстві.

Об'єкт дослідження – роль жінки в сучасному суспільстві.

Предмет дослідження – психологічні особливості трансформації ролі та призначення жінки в суспільстві.

Методи дослідження: *теоретичні* – теоретичний аналіз, узагальнення та інтерпретація наукових даних про фемінність для виявлення умов, критеріїв та рівнів його розвитку; *емпіричні* – експеримент для діагностики та формування гармонійного поєднання різних ролей жінки та її призначення; опитування,

методи експертних оцінок, контент-аналізу; опитування; методика Р. Блейка-Д. Моутон для визначення flow-ефекту жінок, методика кольорових метафор І. Соломіна – для визначення ставлень і мотивів психологічного становлення жінки.

Теоретичне значення роботи: полягає в тому, що в результаті аналізу наукової літератури було визначення особливості становлення особистості жінки в суспільстві та досліджено психологічні передумови та гендерні особливості самовизначення сучасної жінки.

Практичне значення роботи: полягає в тому, що результати дослідження та розроблений тренінг можуть бути використані психологами у професійній діяльності з метою гармонізації ролі жінки в суспільстві.

Експериментальна база дослідження. У дослідженні взяли участь 30 жінок та дівчат віком від 20 до 50 років міста Благовіщенське.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки й результати дослідження обговорювалися на засіданні кафедри психології Уманського державного педагогічного університету, висвітлено у доповіді на Всеукраїнській науковій конференції «Психологія: сучасні методики та інновації у досвіді діяльності практичного застосування» (м. Умань 15 квітня 2021 року).

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладений на 65 сторінках друкованого тексту.

Висновки. У магістерській роботі вирішено наукове завдання, яке полягає у визначенні сучасного стану проблеми становлення жінки в суспільстві; виявленні психологічних особливостей розвитку гармонійного поєднання ролей жінки в суспільстві, застосуванні психологічної програми «Гармонізація ролей жінки в суспільстві», що дає підстави зробити такі **висновки:**

1. Аналіз сучасної наукової літератури в галузі організаційної психології, психології діяльності свідчить, що розвиток гармонізації різних ролей жінки не виступав предметом спеціальних досліджень. Більшість дослідників опосередковано торкалися розв'язання цієї проблеми, що зумовило необхідність поглибленого вивчення сутності, структури, рівнів та психологічних умов формування гармонійного поєднання різних ролей жінки. Більше про ролі жінки....

2. Запропоновано теоретичну *модель* гармонійного поєднання та виокремлено компоненти гармонійного поєднання ролей жінки в суспільстві: когнітивного, мотиваційно-ціннісного та операційно-технологічного.

3. Встановлено, що розвитку гармонійного поєднання ролей жінки в суспільстві може бути спеціально створене середовище під час реалізації розробленої психологічної програми, яка стимулює цей розвиток через групові форми та методи роботи, що спрямовані на розширення знань та вироблення практичних умінь і навичок з формування гармонійного поєднання різних ролей жінки.

Новизна програми полягає в тому, що в ній поєднуються ключові теми, які відображають основні сторони жіночого життя. Жінка послідовно розглядається через призму різних соціальних і психологічних граней і трактувань. Ми розглядаємо жіночність як один з аспектів розвитку і розкриття особливостей жіночої Я-концепції, включаючи її когнітивний (образ Я), оцінний (самооцінка, самоприйняття) і поведінковий компоненти. Сприйняття і прийняття себе як жінки, вибір жіночних (приймають) форм і моделей поведінки сприяє, на наш погляд, гармонізації внутрішнього стану жінки і її відносин з оточуючими людьми (в сімейній системі і суспільстві в цілому).

Досягнення належного рівня відбулося за умови впровадження розробленої автором психологічної програми. Змістовне наповнення програми базувалося на визначенні актуального стану рівня поєднання різних ролей у

досліджуваних жінок, визначенні особливостей домінування однієї ролі, встановленні критеріїв оцінки та рівня розвитку гармонійного поєднання.

4. Критеріальною основою психологічної програми розвитку є когнітивний, мотиваційно-ціннісний та операційно-технологічний компоненти, прояви яких визначено за розробленим психодіагностичним інструментарієм.

5. За даними експерименту встановлено *позитивну динаміку* сформованості компонентів гармонійного поєднання ролей. Виявлено, що в результаті впровадження психологічної програми формування гармонійного поєднання ролей спостерігається позитивна динаміка кількісних і якісних показників, що підтверджується розвитком жінок, який суттєво зріс в експериментальній групі порівняно з початковим рівнем.

Водночас виявлено *якісні позитивні зміни компонентів* гармонійного поєднання ролей експериментальної групи у когнітивному, мотиваційно-ціннісному і операційно-технологічному компонентах.

Проведене дослідження не вичерпує всього комплексу проблем щодо розвитку особистісних якостей жінки. Психологічні особливості гармонійного поєднання різних ролей жінки не є чимось незмінним, сталим, вони передбачають творчість, активність, урахування індивідуальних особливостей жінки. Практика показує, що при їх апробуванні можливі варіативність, імпровізація, внесення змін залежно від індивідуальних особливостей жінки, їх соціокультурного контексту життєдіяльності.

Подальшого вивчення потребують питання розробки моделей розвитку жінки з урахуванням міжгалузевих досліджень. Перспективним є розроблення програм індивідуального розвитку сучасної жінки, методик для діагностики складових гармонійного розвитку, прийомів формування у жінок ціннісного ставлення до себе та суспільства.